

NRK avgjør valg i Norge, velgerne avgjør valg i Danmark

En komparativ analyse av Norsk Rikskringkastingss
dekning av Stortingsvalget i 2021 og Danmarks
Radios dekning av Folketingsvalget i 2022

Erik Hexeberg og Lise Askvik

Tidligere ledere av Helsepartiet, nå Velferd og Innovasjonspartiet

Korrespondanse: Erik Hexeberg – erik.hexeberg@vipartiet.no

Sammendrag

I valgkampen før stortingsvalget i 2021 fikk velgerne lite informasjon om partier som ikke allerede var representert på Stortinget. Hadde dette sammenheng med at de nye partiene fikk liten oppmerksomhet fra media generelt -og fra Norsk Rikskringkasting (NRK) spesielt?

Forut for Folketingsvalget i Danmark i 2022 observerte vi at alle partier, også de som ikke var representert i Folketinget, fikk lov til å stille i partilederdebutt i Danmarks radio (DR).

Hvorfor denne forskjellen?

Har norske velgere et mindre behov for demokratisk informasjon før valg enn danskene?

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) gir klare føringer om at offentlig eide medier skal sikre at velgerne får en likeverdig informasjon om alle partier som stiller til valg. Offentlig eide medier har ofte stor innflytelse på meningsdannelsen, og NRK har i egne undersøkelser vist at 70 % av de som ble spurt og kunne angi hvilket mediehus de hadde mest tillit til, svarte NRK. DR er på samme måte som NRK offentlig eid og har en sammenlignbar rolle i Danmark som NRK har i Norge. På denne bakgrunnen har vi hentet inn tall og data som viser hvor mange sendinger / oppslag i NRK og DR de ulike partiene fikk i perioden før valgene. Hensikten med studien er å undersøke om det finnes en sammenheng mellom partienes andel oppslag i nasjonalt riksmidia, NRK eller DR, og partienes valgoppslutning.

*Hovedfunnet i denne analysen er at det ved stortingsvalget i **Norge i 2021 var en klar sammenheng mellom valgresultatet og andelen av oppslag i den statseide mediekanalen, NRK.***

De ni partiene som allerede var representert på Stortinget, hadde minimum 4,9 % andel hver av medieoppslagene hvor partiets navn var nevnt. I sterk kontrast til dette står den oppmerksomheten NRK viser partiene som ikke var representert på Stortinget, og som publikum trengte og kanskje ønsket få informasjon om for å ta et opplyst valg. Ingen av

disse partiene fikk mer enn 0,4 % av andel oppslag hos NRK de siste seks ukene før valget, **til tross for at syv av partiene stilte lister i alle valgdistrikter og var riksdekkende.**

Samvariasjonen mellom andel oppslag i NRK og valgresultatet er svært høyt *med en korrelasjonskoeffisient på 0,92*. Dette indikerer rent statistisk at 85 % av valgresultatet kan forklares med hvilken oppmerksomhet hvert parti fikk hos den dominerende mediekanalen NRK.

Selv når en kun tar med de 16 partiene som stilte til valg i alle valgdistrikter, og dessuten utelater de to største partiene, er samvariasjonen mellom andel oppslag hos NRK og valgresultatet svært høyt med en korrelasjonskoeffisient på 0,90.

Analysen av sammenhengen mellom oppslag med partinavn i DR forut for Folketingsvalget i Danmark i 2022 og det danske valgresultatet, står i klar kontrast til analysen fra Norge. Utelater en her de to største partiene fra analysen er korrelasjonskoeffisienten 0,30 for de tolv andre partiene, *noe som indikerer at kun 9 % av valgresultatet kan statistisk forklares med oppslag i DR*. Denne sammenhengen ble enda lavere når analysen begrenses til oppslag hvor partiene hadde en dominerende rolle i oppslaget. Da var det i realiteten ingen sammenheng mellom andel oppslag for de tolv partiene med lavest oppslutning og valgresultatet.

Vår konklusjon er at NRK begrenset synligheten av partier som ikke var representert på Stortinget og dermed fikk ikke velgerne i nærheten av likeverdig informasjon om de ulike partienes politikk. På denne måten var det i realiteten NRK som avgjorde valgresultatet, og i mindre grad velgerne. Hvis andre medier hadde hatt stor betydning for velgernes valg, ville vi forventet at minst ett av de 14 partiene som ikke var representert på Stortinget, hadde et valgresultat som var vesentlig bedre enn forventet ut fra eksponering i NRK.

I Danmark, derimot, var det ingen sammenheng mellom synlighet i DR og valgresultatet.

Vår konklusjon er at DR har synliggjort partiene tilstrekkelig for velgerne til at det er velgerne, og ikke DR, som avgjør valgresultatet.

NRKs samfunnsoppdrag peker mot at Stortinget må instruere statskanalen om å synliggjøre alle partier som stiller til valg, på en likeverdig måte, og i tråd med Norges forpliktelser ifølge OSSE.

Innledning

Vi som har skrevet denne artikkelen, har bakgrunn fra Helsepartiet. Helsepartiet ble stiftet i 2016 og stilte til valg ved stortingsvalgene i 2017 og 2021. Erfaringene og medietallene fra valgkampen i 2021 ligger til grunn for denne analysen.

Vår opplevelse var at velgernes kjennskap til partier som ikke allerede var representert på Stortinget, var svært beskjeden. Når NRK ikke gir oppmerksomhet til nye demokratiske røster, gjør heller ikke andre medier det. I praksis blir den demokratiske stemmen i et nystartet parti i stor grad fortiet og det politiske arbeidet usynliggjort. Med dette usynliggjøres også den utenomparlamentariske opposisjonen i Norge.

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), som blant annet har som oppgave å overvåke valg og å stimulere til demokratiske valg, påpeker at *opplyste velgere er en forutsetning for demokratiske valg*.^{1, 2, 3}

OSSE påpeker videre at en forutsetning for frie og demokratiske valg er at alle som stiller til valg *får likeverdige muligheter til å presentere sine politiske standpunkter*, og særlig at statlig eide media har et ansvar for å sikre at velgerne får informasjon om alle alternativer.

At vi i denne analysen av media begrenser oss til Norsk Rikskringkasting (NRK) og sammenligner med Danmarks Radio (DR), skyldes at både NRK og DR er dominerende kringkastere og medie-lokomotiver i hvert sitt land. Både NRK og DR er statlig eide og

begge er i all hovedsak finansiert av skattebetalerne, enten via statsbudsjettet (NRK) eller er via lisensavgifter (DR). NRK er det største og mest innflytelsesrike mediehus i Norge, og NRKs egne undersøkelser viser at hele 70 av dem som ble spurt og som anga hvilket mediehus de hadde mest tillit til, svarte NRK.⁴

NRK mottar 7 - 8 milliarder kroner fra skattebetalerne, bevilget av Stortinget, for å utføre sitt samfunnsoppdrag. Disse bevilgningene er berettiget av at de statseide kanalene utfører samfunnsoppdraget og fasiliterer en åpen, offentlig debatt og gir informasjon til velgerne om ulike partiers standpunkter.

Også våre overraskende og helt personlige erfaringer i møte med NRK i løpet av valgkampen 2021 ligger til grunn for at vi særlig har konsentrert oss om NRKs dekning av valgkampen.

NRKs valgomat

Den første kontakt vi hadde med NRK i 2021 var om NRKs valgomat. Vi ble kontaktet av politisk redaksjon våren 2021 og bedt om å svare på spørsmål som skulle brukes i valgomaten for å hjelpe velgerne til å finne det partiet de hadde mest sammenfallende meninger med. Men vi ble ikke bedt om å svare på alle spørsmålene. Helsepartiet skulle kun svare på de tre spørsmålene som var viktigst for partiet.

Selv om det var positivt å bli inkludert i valgomaten, var vi overrasket over at vi ikke skulle synliggjøres på lik linje med partiene som allerede var representert på Stortinget. Åpner NRKs samfunnsoppdrag for å holde de minst kjente partiene unna velgerne? I realiteten ble her alle andre partier enn maktpartiene gjort usynlige for velgerne.

For at velgerne skulle få et hint i NRKs valgomat, om at det fantes flere partier som målbar de meningene man selv hadde, men som ikke var representert på Stortinget, måtte velgerne bla langt ned i dokumentet de fikk opp etter å ha besvart valgomatens spørsmål. Ergo: her var de nye, demokratiske røstene også godt gjemt. For hvor mange velgere fant dette? Den unnselige plasseringen sendte en beskjed i seg selv.

Ved NRKs henvendelse om de tre spørsmålene til valgomaten, spurte vi hvilke planer NRK hadde for å synliggjøre alle partiene for velgerne. Svaret var at NRK ikke så det som sin oppgave(!). Alt handlet om aktualitet – NRK ville kun gi partier synlighet som ledd i saker som hadde aktualitet og interesse for NRKs publikum. Svaret fremsto som om behovene for høye leser- / lytter- / seertall trumfet samfunnsoppdraget og velgernes rett til informasjon.

En underlig opplevelse

På bakgrunn av oppslag i Bergens Tidende (BT) 11. august 2021, hvor daværende partileder for Helsepartiet, Erik Hexeberg, kritiserte den rådende kostholdspolitikken i Norge, laget Dagsnytt 18 et oppslag samme dag. Til tross for at innslaget ble annonsert med at «legen som kritiserer Helsedirektoratets kostholdsråd» vil delta i sendingen, ble legen aldri invitert; Erik Hexeberg ble ikke kontaktet. Det gikk klart frem i BTs artikkel at legen var leder av Helsepartiet.

Helsepartiet hadde på dette tidspunktet en kostholdspolitik som skilte seg fra alle andre partier. NRK gjorde ingen forsøk på å invitere legen, som de annonserte på luften, men inviterte istedenfor en professor som i artikkelen til BT sa seg enig med partileder Hexeberg. (Professoren er ikke lege.)

Opplevelsen av denne hendelsen var at NRK aktivt unngikk den aktuelle kilden og ikke ville gi oppmerksomhet til partiet som ikke var representert på Stortinget. Dette til tross for at saken tydeligvis var så god at den ble prioritert inn i sendingen.

Saken ble i ettertid forsøkt klaget inn for Pressens faglige utvalg (PFU). Klagen ble avvist da PFU konkluderte med at NRK sto fritt til å invitere hvem de ville til debatt. Men trumfer den journalistiske frihet også samfunnsoppdraget og velgernes rett til informasjon?

NRKs partilederdebatter og politiske journalistikk i utvikling

I lys av våre forventning til at media, og særlig til NRK, har et ansvar for å opplyse velgerne ved demokratiske valg, begynte vi å stille spørsmål ved hvordan velgerne ble

informert om ulike alternativer i forkant av stortingsvalget.⁵

NRK sendte et valgopplysningsprogram, «Din stemme», i forkant av stortingsvalget. I et av innslagene i denne serien redegjør sosiolog Harald Eia for hvilke forutsetninger som må gjelde for demokratiske valg. Her konkluderer han blant annet med at demokratiske valg forutsetter at alle partier slipper til i nasjonale medier.⁶ Inntrykket som gis i NRKs program, er at alle partier faktisk slipper til i nasjonale medier i Norge. Det stemmer ikke med våre erfaringer.

NRK har gjennomført partilederdebatter i fjernsynet i forkant av stortingsvalgene helt fra 1959. For velgerne fremstår partiene som deltar i debatten som de partiene det skal velges mellom. *Frem til 1981 var alle partier som stilte til valg, representert i partilederdebatten.* Også partier som ikke var representert på Stortinget og hadde hatt lav oppslutning ved forrige stortingsvalg, ble representert. De fire partiene som i 1981 ikke var representert på stortinget, var Fremskrittspartiet (Frp), Det liberale folkepartiet (DLF), Rød valgallianse (RV) og Norges kommunistiske parti (NKP), og disse hadde ved stortingsvalget i 1977 henholdsvis følgende oppslutning: 1,9 %, 1,0 %, 0,6 % og 0,4 %.

Ved partilederdebatten i 1985 deltok fortsatt alle disse partiene, til tross for at tre av partiene ikke ble representert på Stortinget fra 1981 og hadde fått en lav oppslutning ved valget i 1981 (RV: 0,7 %; DLF: 0,5 %; NKP: 0,3 %). Derimot deltok ikke Pensjonistpartiet som var blitt etablert i mai 1985. Hvorfor ikke?

I sin presentasjon av deltakerne i partilederdebatten i 1985 innledet programlederen med å fortelle at de to største partiene, Høyre og Arbeiderpartiet, hver fikk stille med to deltakere i debatten «når alle partier fikk lov til å stille». Pensjonistpartiet fikk 0,3 % oppslutning uten å ha deltatt i partilederdebatten.

Dette var første gang at et parti som stilte til valg ikke fikk stille i partilederdebatten. Imidlertid kjenner vi ikke begrunnelsen for hvorfor de ikke deltok.

Ved stortingsvalget i 1989 deltok heller ikke Pensjonistpartiet i partilederdebatten. Det

har de heller aldri fått, i løpet av partiets snart 40 år. Det fikk derimot et annet nytt parti, Miljøpartiet de grønne (MDG). I 1989 fikk MDG anledning til å delta i partilederdebatte. Partiet hadde bitt startet året før, i 1988. Til tross for synlighet i partilederdebatte oppnådde ikke MDG mer enn 0,4 % av stemmene. Pensjonistpartiet fikk ved samme valg 0,3 % uten å ha deltatt i partilederdebatte.

Ved partilederdebatte i 1993 deltok verken Pensjonistpartiet eller MDG. MDG fikk 0,1 % og Pensjonistpartiet 1,0 % oppslutning. I denne partilederdebatte deltok de syv partiene som den gang hadde vært representert på Stortinget. I tillegg fikk RV stille. RV hadde ved valget før stilt liste sammen med NKP og alliansen fikk da 0,8 % oppslutning.

RV fikk ved stortingsvalget i 1993 1,1 % oppslutning og en representant på Stortinget. Ved partilederdebatte fire år senere, i 1997, var det kun partiene som i siste periode hadde vært representert på Stortinget som deltok. Verken MDG eller Pensjonistpartiet deltok. I 2001 var det også kun stortingspartiene som fikk delta. RV, som har falt ut av Stortinget, fikk ikke delta. Heller ikke Kystpartiet fikk delta, til tross for at partiet var representert på Stortinget. Grunnen var trolig at Kystpartiet kun stilte lister i få fylker.

Ved partilederdebatte i 2005 fikk kun stortingspartiene, inkludert Kystpartiet, som fortsatt var representert på Stortinget, delta. Ved valget i 2009 deltok alle stortingspartiene, og i tillegg Rødt, som er en videreføring av RV. Dette til tross for at RV ikke var representert på Stortinget.

I 2013 var kun stortingspartiene å se i NRKs partilederdebatte. Til tross for at MDG ikke deltok i partilederdebatte fikk de en oppslutning på 2,8 % og en representant på Stortinget. Ved valget i 2013 fikk seks registrerte partier ikke delta i partilederdebatte.

I partilederdebatte i 2017 deltok alle stortingspartiene og i tillegg Rødt, som ved stortingsvalget i 2013 hadde 1,1 % oppslutning. Det var da åtte registrerte partier som ikke fikk delta i debatten. Ved partilederdebatte i 2021 var det kun stortingspartiene som fikk delta. Da var det 14 registrerte partier som ikke fikk delta. *Syv av disse partiene stilte lister i alle fylker.*

Hvilken demokratisk utvikling forteller disse tallene om -både hos NRK og i den norske befolkningen?

Det danske valget

I forkant av Folketingsvalget i Danmark i 2022 publiserte blant annet Aftenposten partibarometer over partioppslutningen i Danmark. (F. eks Aftenposten 10/8-2022 s. 10) I partibarometeret var alle partier representert, også partier med oppslutningen ved meningsmålingen så lav som 0,3 %. Og kategorien «Andre» eksisterte ikke i presentasjonen til Aftenposten.

Dette utgjør en klar forskjell til hvordan Aftenposten, NRK og andre norske medier presenterte meningsmålinger for norske partier før stortingsvalget i 2021. Er behovet større for å vite om mindre partier i et naboland enn i vårt eget før valg?

Også valgomaten i DR fremsto med en helt annen tilnærming enn NRKs. Til tross for at det gikk kun fire uker fra statsministeren annonserte nyvalget til valget ble gjennomført, hadde DR en valgomat som skilte mellom de ulike personene som stilte til valg i de ulike valgkretsene. Også nyanser i meninger mellom partifeller ble synliggjort i danskenes valgomat. I dagene før valget ble det også gjennomført flere partilederdebatte, og partiledere for alle 14 partier som stilte til valg, ble invitert og deltok.

Når NRK gjentatte ganger har påstått at det «ikke er plass» til like mange partier i deres debatter, fremstår dette mer som et utslag av manglede vilje enn av manglende plass eller kapasitet.

En studie verd

Tilgangen på politisk informasjon fremsto som svært forskjellig i Norge og i Danmark. Derfor besluttet vi å sammenligne hvilken oppmerksomhet de statseide rikskanalene, NRK og DR, viste partiene som stilte til valg i henholdsvis stortingsvalget i 2021 og Folketingsvalget i 2022.

Vi valgte også å undersøke om det var en statistisk sammenheng mellom oppmerksomhet i statlige media og oppslutning ved valget.

Metode

Etter stortingsvalget i 2021 henvendte vi oss til det norske medieovervåkingsselskapet Retriever og bestilte komplette data på hvilke programmer og i hvilke nettoppslag de ulike partinavnene var blitt nevnt fra 1. januar til valgdato 13. september 2021. Hver partinevnelse ble registrert som en likevektet hendelse, uavhengig av om partinavnet kun var nevnt i en sidekommentar eller om partiet hadde fått store muligheter til å synliggjøre sin politikk. Registreringene er gjort per måned fra 1/1-2021 frem til og med 12/9-2021, dagen før valget.

Høsten 2024 kontaktet vi også medieovervåkingsselskapet Infomedia i Danmark for tilsvarende data som vi hadde fra Retriever. Perioden som ble innhentet var fra 1. mai-2022 og til og med oktober 2022, hvilket betyr til og med dagen før valget til Folketinget 1/11-2022.

Data i sammenligningene er bearbeidet og fremstilt ved hjelp av Excel og statistiske data er fra Excel eller fra SigmaStat 4.0. Korrelasjonsanalysen er etter Pearson Product Moment Correlation.

Resultater

Resultatene viser for NRK antall sendinger med partinavn i løpet av de *siste seks ukene* før stortingsvalget, mens det for DR er de *siste fire ukene* før valget. Årsaken til ulikheten er at den aktive valgkampen i Norge begynner etter fellesferien i juli mens den aktive valgkampen i Danmark startet først tett opp til annonseringen av nyvalg 5. oktober 2022. Vi har valgt å bruke data fra hele oktober fordi valgkampen allerede er i gang forkant av utlysningen av nyvalg.

At partiets navn er nevnt viser ikke hvor stor oppmerksomhet partiet fikk i sendingen. Partiet kan ha fått muligheten til å brette ut hele sin politikk eller partiet kan for eksempel kun ha blitt nevnt i en oppramsing av andre partier som stiller til valg uten at partiets saker eller innhold har blitt trukket frem. Analyse og resultater er med andre ord ikke vektet.

Norsk Rikskringkastings dekning av stortingsvalget i 2021

Summen av antall sendinger og nettoppslag hvor ulike partiers navn er nevnt i NRKs sendinger eller nettoppslag, er oppført i egen kolonne i tabellen som følger. Disse dataene danner grunnlag for kolonnen som viser andel oppslag for partiet i løpet av de siste 6 ukene før valget.

I tillegg vises en egen kolonne for andel oppslag når kun partier som stilte lister i alle valgdistrikter, er inkludert (16 partier). Et program, eller annet oppslag i NRK, kan inkludere flere partier slik at summen av alle partiers oppslag, slik det fremkommer i tabellen, vil være langt høyere enn antall programmer eller internettoppslag. Helt til høyre i tabellen vises partienes valgoppslutning ved stortingsvalget.

Partiene som var representert på Stortinget, hadde mellom 4,91 % og 18,23 % av

samlende oppslag. De 14 partiene som ikke var representert på Stortinget, samt fylkeslisten Pasientfokus, som kun stilte liste i Finnmark, fikk totalt 2,42 % av de samlede oppslagene. Holdes Pasientfokus utenom, fikk de 14 partiene 1,97 % av oppslagene.

De syv partiene som stilte lister i alle fylker, hadde 1,48 % av alle oppslag. Hvis en analyserer sammenhengen mellom oppslag og valgresultat for de fire partiene rundt sperregrense (Krf, MDG, Rødt og Venstre), har de et gjennomsnittlig valgresultat på 4,25 % og gjennomsnittlig andel av oppslagene på 7,44 %.

Hvis det er en sammenheng mellom oppslag i NRK og valgresultat, kan vi forenklet si at 1,75 % av oppslagene ga en prosent valgoppslutning.

Det interessante med denne forenklete øvelsen er at med 0,35 % av oppslagene kan det forventes å gi 0,2 % valgoppslutning. Pasientfokus i Finnmark fikk 0,2 % av landets stemmer og et stortingsmandat. Pasientfokus hadde 0,45 % av oppslagene i NRK, noe som er i samme størrelsesorden som den andelen som etter modellen ville gitt 0,2 % valgoppslutning.

De syv partiene som stilte lister i alle valgdistrikt, og som ikke var representert på Stortinget, ville etter denne modellen -basert på oppslagene- kun få til sammen 0,84 % oppslutning ved valget. Den reelle oppslutningen ble faktisk tre ganger så høy; 2,6 %. Ergo; til tross for usynlighet fikk partiene høyere oppslutning. **Hva ville resultatene blitt dersom alle partier fikk tilnærmet lik dekning?**

Tabellen viser oppslag i NRK fra 1. august til og med 12. september 2021.

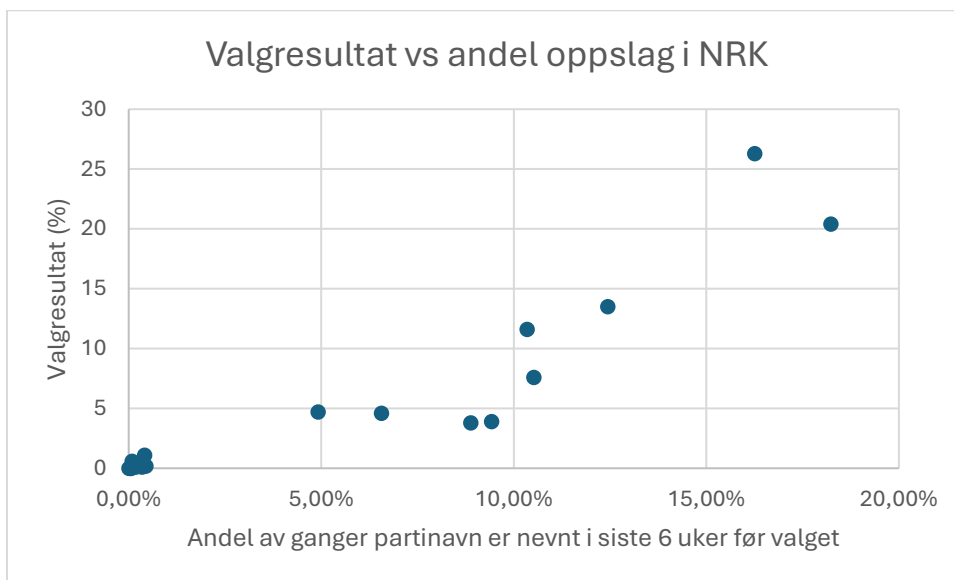
	Oppslag NRK	Andel oppslag	Andel oppslag 16 partier	Valgresultat
Høyre	1061	18,23 %	18,41 %	20,4 %
Arbeiderpartiet	946	16,25 %	16,41 %	26,3 %
Senterpartiet	724	12,44 %	12,56 %	13,5 %
Sosialistisk Venstre	612	10,52 %	10,62 %	7,6 %
Fremskrittspartiet	602	10,34 %	10,44 %	11,6 %
Miljøpartiet de Grønne	548	9,42 %	9,51 %	3,9 %
Kristelig Folkeparti	517	8,88 %	8,97 %	3,8 %
Venstre	382	6,56 %	6,63 %	4,6 %
Rødt	286	4,91 %	4,96 %	4,7 %
Pasientfokus (Finnmark)	26	0,45 %		0,2 %
Demokratene	24	0,41 %	0,42 %	1,1 %
Alliansen	20	0,34 %	0,35 %	0,1 %
Industri og næringspartiet	12	0,21 %	0,21 %	0,3 %
Folkeaksjonen nei til mer bompenger	11	0,19 %		0,1 %
Helsepartiet	9	0,15 %	0,16 %	0,2 %
De Kristne	8	0,14 %	0,14 %	0,4 %
Liberalistene	7	0,12 %	0,12 %	0,2 %
Partiet Sentrum	6	0,10 %	0,10 %	0,3 %
Pensjonistpartiet	5	0,09 %		0,6 %
Piratpartiet	5	0,09 %		0,1 %
Kystpartiet	3	0,05 %		0,0 %
Norges Kommunistiske Parti	3	0,05 %		0,0 %
Feministisk initiativ	2	0,03 %		0,0 %
Generasjonspartiet	1	0,02 %		0,0 %

Figuren på neste side viser de samme dataene i en mer visuell form. Samvariasjonen mellom oppslag i NRK i løpet av de siste seks ukene før stortingsvalget og valgresultatet viser en svært høy korrelasjonskoeffisient, $R = 0,923$ (1 er perfekt samvariasjon, 0 er ingen samvariasjon). P-verdien som uttrykker sannsynligheten for at det er et tilfeldig funn har en verdi på 0,00000000013. **Det er med andre ord usannsynlig at dette er et**

tilfeldig funn.

Kvadratet av R gir normalt informasjon om hvor mye av valgresultatet som kan forklares rent statistisk av oppslag i NRK. Kvadratet av R er 0,85, og det betyr rent statistisk at 85 % av valgresultatet «kan forklares med» andel oppslag hos NRK.

Når svært mange partier både fikk en valgoppslutning nær null og andelen av oppslag i NRK var nær null, vil denne gruppen av partier veie tungt i korrelasjonsanalysen.

Dersom en velger å gjøre korrelasjonsanalysen med kun de 16 partiene som stilte lister i alle valgdistriktene, blir korrelasjonskoeffisienten nesten like høy, 0,91 ($p < 0,00001$).

Velger vi å utelate de to største partiene, Arbeiderpartiet og Høyre, er korrelasjonskoeffisienten 0,90 ($p < 0,0001$), og tar vi kun med alle de ni partiene som var representert på Stortinget, er korrelasjonskoeffisienten 0,89 ($p = 0,0013$). Selv for partiene som allerede er representert på Stortinget, betyr det at 79 % av valgresultatet rent statistisk kan forklares med andel oppslag hos NRK.

Det kan imidlertid være verdt å merke seg at for de fire partiene som var nærmest sperregrensen, var det ingen klar sammenheng for de fire mellom oppslag i NRK og valgresultatet.

Vi har også valgt å ta med en oversikt over andelen av oppslag med partinavn i NRK fra hele 2021 frem til valget og fra 1. april til og med 12. september, dagen før valget.

	Andel 1/1- 12/8	Andel 1/4- 12/8	Andel 1/8- 12/8
Høyre	19,88 %	19,70 %	18,23 %
Arbeiderpartiet	18,47 %	17,66 %	16,25 %
Senterpartiet	12,18 %	12,59 %	12,44 %
Sosialistisk Venstre	9,27 %	9,64 %	10,52 %
Fremskrittspartiet	12,53 %	10,89 %	10,34 %
Miljøpartiet de Grønne	7,09 %	8,06 %	9,42 %
Kristelig Folkeparti	7,93 %	8,60 %	8,88 %
Venstre	7,50 %	7,40 %	6,56 %
Rødt	3,25 %	3,82 %	4,91 %
Pasientfokus (Finnmark)	0,12 %	0,19 %	0,45 %
Demokratene	0,71 %	0,27 %	0,41 %
Alliansen	0,18 %	0,24 %	0,34 %
Industri og næringspartiet	0,07 %	0,09 %	0,21 %
Folkeaksjonen nei til mer bompenger	0,19 %	0,19 %	0,19 %
Helsepartiet	0,06 %	0,07 %	0,15 %
De Kristne	0,11 %	0,12 %	0,14 %
Liberalistene	0,11 %	0,10 %	0,12 %
Partiet Sentrum	0,15 %	0,11 %	0,10 %
Pensjonistpartiet	0,09 %	0,10 %	0,09 %
Piratpartiet	0,03 %	0,05 %	0,09 %
Kystpartiet	0,03 %	0,03 %	0,05 %
Norges Kommunistiske Parti	0,02 %	0,03 %	0,05 %
Feministisk initiativ	0,01 %	0,02 %	0,03 %
Generasjonspartiet	0,00 %	0,01 %	0,02 %

Mønsteret er svært likt. Det er ingen store endringer i NRKs andel av oppslag over tid.

Hvis vi skulle trekke frem noen observasjoner, måtte det være tendens mot lavere andel oppslag for Fremskrittspartiet da det nærmest seg valget og samtidig en økning i oppslag for Miljøpartiet de grønne og Rødt.

Danmarks Radios dekning av Folketingsvalget i 2022

Tabellen under viser antall sendinger eller andre nyhetsoppslag i Danmarks Radio hvor partiets navn er nevnt de siste fire uker før Folketingsvalget i 2022. Antall oppslag er omregnet til andel oppslag for partiet. Helt til høyre i tabellen er valgresultatet ført opp. Tabellen viser alle 14 partier som stilte til valg i selve Danmark. Partiene som stilte til

valg på Færøylene og Grønland er ikke regnet med i analysen. I tillegg stilte noen personer uten partitilknytning til valg. Disse fikk til sammen litt over 4000 stemmer.

	DR-oppslag siste mnd	Andel oppslag siste mnd	Andel oppslag siste 6 mndr	Valgresultat
Socialdemokratiet	1974	20,8 %	18,1 %	27,5 %
Venstre	1527	16,1 %	19,3 %	13,3 %
Konservative	1076	11,3 %	11,1 %	5,5 %
Radikale Venstre	973	10,3 %	10,1 %	3,8 %
Enhedslisten	841	8,9 %	9,2 %	5,1 %
Moderaterne	666	7,0 %	4,0 %	9,3 %
Socialistisk Folkeparti	640	6,7 %	8,7 %	8,3 %
Dansk Folkeparti	533	5,6 %	8,1 %	2,6 %
Liberal Alliance	378	4,0 %	2,6 %	7,9 %
Alternativet	287	3,0 %	2,7 %	3,3 %
Nye Borgerlige	256	2,7 %	2,4 %	3,7 %
Kristendemokraterne	126	1,3 %	1,4 %	0,5 %
Danmarksdemokraterne	115	1,2 %	1,2 %	8,1 %
Frie Grønne	96	1,0 %	1,1 %	0,9 %

De ti partiene som var representert i Folketinget forut for valget hadde mellom 2,7 % og 20,8 % av oppslagene i DR i løpet av den siste måneden før valget.

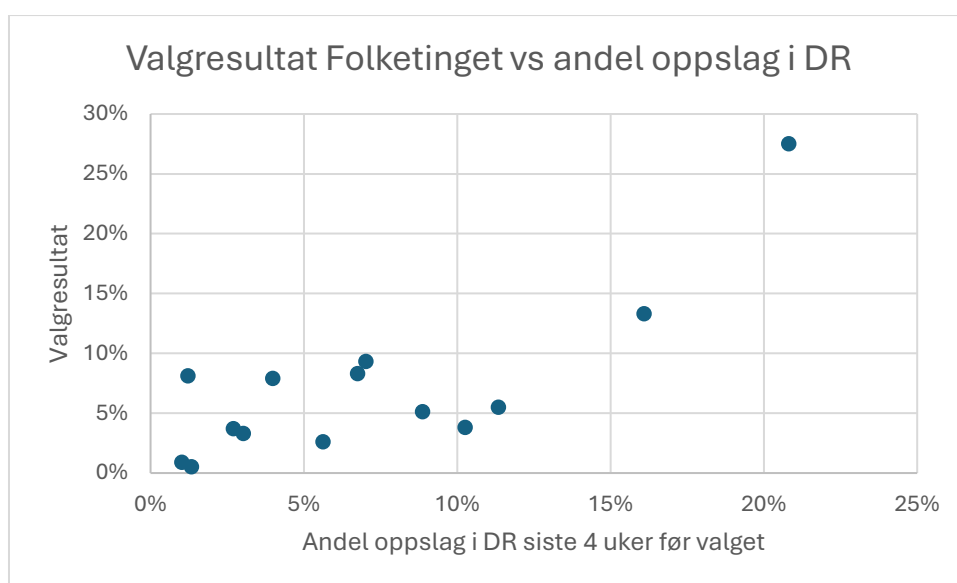
To av de fire partiene som ikke tidligere var representert i Folketinget -Moderaterne og Danmarksdemokraterne- var utbrytere fra Venstre. De fikk henholdsvis 7,0 % og 1,2 % av oppslagene til DR.

De to andre partiene som ikke var representert i Folketinget på forhånd, Kristendemokraterne og Frie Grønne, fikk henholdsvis 1,3 % og 1,0 % av oppslagene. Kristendemokraterne hadde tidligere stilt til valg mens Frie Grønne var et nystartet parti som stilte til valg for første gang. Tolv av de 14 partiene ble representert i det nye Folketinget i 2022, kun Kristendemokraterne og Frie Grønne fikk ingen representanter. Sperregrensen i Danmark er 2 %.

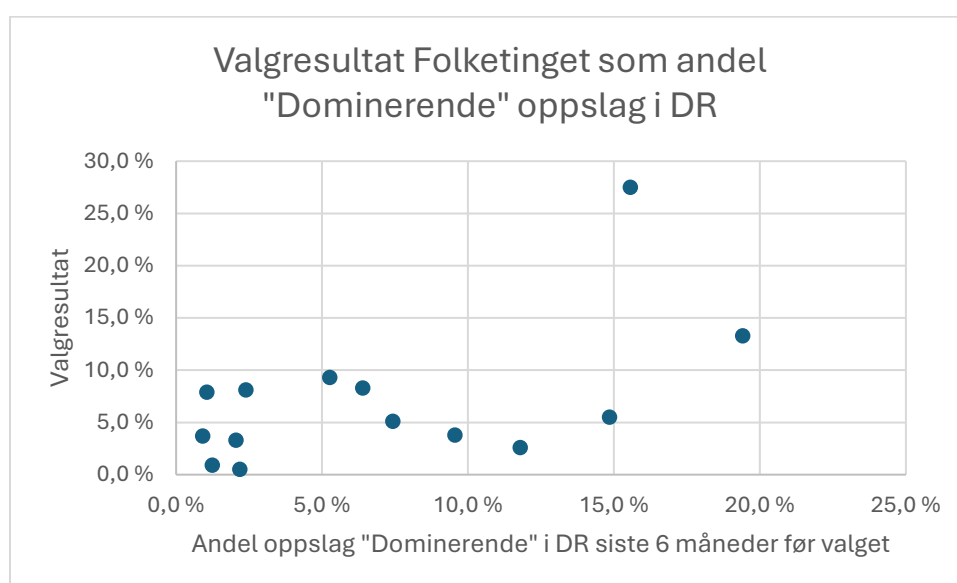
I tabellen vises også andel av oppslag i DR siste 6 måneder før valget. I all hovedsak er det liten forskjell i andelen for de siste seks månedene og andelen den siste måneden

før valget. Den største forskjellen er for Moderaterne, som for de siste seks månedene ble registrert med fire prosent andel. Den siste måneden før valget fikk partiet en andel på syv prosent av oppslagene i DR. En årsak til denne forskjellen er at partiet først ble stiftet 5. juni 2022, mindre enn fem måneder før valget. For det andre nye partiet før valget i Danmark 2022, Danmarksdemokraterne, ser vi samme lave andel av oppslag for de siste seks månedene som for den siste måneden før valget, kun 1,2 %. Dette til tross for at partiet ble stiftet så sent som 23. juni 2022. Selv om det var så store forskjeller i andel oppslag i DR mellom Moderaterne og Danmarksdemokraterne fikk de nesten lik velgeroppslutning ved Folketingsvalget, med henholdsvis 9,3 % og 8,1 %.

Nedenfor vises partienes valgresultater som en funksjon av andel oppslag i DR siste fire uker før Folketingsvalget. Korrelasjonskoeffisienten mellom andel oppslag og valgresultatet, når en tar med alle 14 partier, er 0,80 ($p < 0,001$). Dersom en holder de to største partiene, Socialdemokratiet og Venstre, utenfor analysen, er korrelasjonskoeffisienten for samvariasjonen for de tolv andre partiene kun 0,30 ($p = 0,35$, hvilket betyr at sammenhengen ikke er ansett som statistisk signifikant og kan være et tilfeldig funn). Kvadratet av korrelasjonskoeffisienten er 0,09. *Dette indikerer at kun 9 % av valgresultatet for de 12 partiene kan forklares med andel oppslag i DR i løpet av de siste fire ukene før valget.*

Oppslagene fra de siste 6 månedene forut for valget i Danmark ble delt inn i kategoriene Dominerende, Balansert og Perifer -ulikt fra Retrievers kartlegging. For å bli klassifisert som Dominerende måtte partinavnet være nevnt i overskriften, minst tre ganger i artikkelteksten, minst to ganger i artikkeltekst og nevnt i underoverskrift eller nevnt to ganger i underoverskrifter. For å bli definert som Balansert måtte partinavnet være nevnt en gang i underoverskrift og en gang i artikkeltekst eller nevnt to ganger i artikkeltekst. Dersom partinavnet kun var nevnt en gang i artikkelteksten, ble oppslaget klassifisert som Perifer. 24 % av oppslagene, 5823 oppslag, ble klassifisert som Dominerende.

Rent visuelt er mønsteret ganske likt for figuren av de «Dominerende» oppslagene de siste seks månedene før valget som for figurene som viser alle oppslag, uavhengig av det var dominerende eller ikke, for den siste måneden før valget. De to største partiene forut for valget, Socialdemokratiet og Venstre, fikk også størst oppmerksomhet hos DR de siste seks månedene før valget målt som andel av «Dominerende» oppslag.

Det er imidlertid verdt å merke seg at partiet Konservative hadde nesten samme andel med «Dominerende» oppslag i løpet av de siste seks måneder før valget som Socialdemokratiet, 14,8 % mot Socialdemokratiets 15,6 %. Valgoppslutningen viser ingen sammenheng med andel oppslag ettersom Konservative kun oppnådde 5,5 % og Socialdemokratiet 27,5 %.

Samvariasjonen mellom andel oppslag som «Dominerende» og valgresultatet viser en korrelasjonskoeffisient på 0,54 når alle 14 partier er tatt med i analysen ($p < 0,05$). *Det betyr at 30 % av valgresultatet kan forklares med ulikhetene i «Dominerende» oppslag.* Dersom vi holder de to største partiene utenfor analysen er korrelasjonskoeffisienten så lav som 0,06 ($p = 0,86$), hvilket indikerer at kun 0,3 % av valgresultatet kan forklares med andelen av oppslag som «Dominerende».

Diskusjon

Hovedfunnet i denne analysen er at ved stortingsvalget i Norge i 2021 var det en klar sammenheng mellom valgresultatet og andelen av oppslag i den statseide mediekanalen, NRK.

De ni partiene som allerede var representert på Stortinget, hadde minimum 4,9 % andel av medieoppslagene hvor partiets navn var nevnt. I sterk kontrast til dette står den oppmerksomheten NRK viste partiene som ikke allerede var representert på Stortinget. Ingen av disse partiene fikk mer enn 0,4 % av andel oppslag hos NRK de siste seks ukene før valget, til tross for at syv av partiene stilte lister i alle valgdistrikter.

Samvariasjonen mellom andel oppslag i NRK og valgresultatet er svært høyt med en korrelasjonskoeffisient på 0,92. **Dette indikerer at 85 % av valgresultatet kan forklares med hvilken oppmerksomhet partiet fikk hos den dominerende mediekanalen NRK.**

Selv når en kun tar med de 16 partiene som stilte til valg i alle valgdistrikter og dessuten utelater de to største partiene, er samvariasjonen mellom andel oppslag hos NRK og valgresultatet svært høyt med en korrelasjonskoeffisient på 0,90.

Analysen av sammenhengen mellom oppslag med partinavnet i Danmarks Radio forut for Folketingsvalget i Danmark i 2022 og valgresultatet står i klar kontrast til analysen fra Norge. Utelater en her de to største partiene fra analysen er korrelasjonskoeffisienten

0,30 for de tolv andre partiene, **noe som indikerer at kun 9 % av valgresultatet kan statistisk forklares med oppslag i DR.** Denne sammenhengen blir enda lavere når en analyserer oppslag hvor partiene hadde en dominerende rolle i oppslaget. Da er det i realiteten ingen sammenheng mellom andel oppslag for de tolv partiene med lavest oppslutning og valgresultatet.

Ulik mediedekning gir ulike valgresultater

Det er grunn til å understreke en vesentlig forskjell mellom NRKs og DRs valgdekning. I Norge fikk kun partiene som allerede var representert på Stortinget anledning til å stille i partilederdebatt. I Danmark fikk alle partier som stilte til valg, anledning til å stille i partilederdebattene. På denne måten ble alle partiene i Danmark synliggjort som relevante for velgerne og fikk anledning til å vise hva de sto for.

Når velgerne var opplyste om hva partiene sto for, var det ikke andelen av synlighet som avgjorde, men velgernes preferanser. Det er trolig dette som gjør at det ikke er noen sammenheng mellom andel oppslag for de tolv partiene som fikk minst oppmerksomhet, og valgresultatet ved folketingsvalget.

I Norge fremstår NRKs dekning av stortingsvalget som om kun partiene som allerede er representert på Stortinget, er relevante for velgerne. NRK kan neppe ta på alvor sin plikt til å opplyse seerne/velgerne om andre alternativer enn de allerede innvalgte.

Ut fra den svært høye statistiske sammenhengen mellom andelen av oppslag i statens dominerende mediebedrift og valgresultatet, *er det grunn til å stille spørsmål ved om det var velgerne som valgte eller om det i realiteten var NRK som gjorde valget.* Når NRK ikke opplyser velgerne om alternativene og gir inntrykk av at alle andre partier som stiller til valg, er irrelevante for velgerne, har NRK fått en innflytelse over valgresultatet som ikke er i tråd med forventninger i et demokrati.

Kringkastingsrådet roser seg selv

I Kringkastingsrådets møte 23. november 2021 presenterte Nina Kvalheim, postdoktor ved Universitetet i Stavanger, en undersøkelse hun hadde utført på oppdrag fra NRK.⁴

Hun hadde registrert hvilken partitilhørighet NRKs kilder hadde i løpet av de siste fire ukene før stortingsvalget i 2021. Denne undersøkelsen viser nesten en identisk fordeling mellom partiene som det vi har presentert i denne artikkelen av oppslag med partinavn basert på data fra Retriever.

I Kvalheims analyse er stortingspartiene kilde i 96,1 % av sakene, mens dataene fra Retriever viste 97,6 %. De største forskjellene var en høyere andel for Høyre og Arbeiderpartiet i Kvalheims undersøkelse, henholdsvis 5,1 % og 3,8 % mer enn i våre data. De som kom lavere ut i Kvalheims data var Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, MDG og Fremskrittspartiet med henholdsvis - 3,3 %, - 2,4 %, - 1,7 % og - 1,3 % sammenlignet med Retrieverdataene for de siste 6 uker. For de andre stortingspartiene er avviket mindre enn en prosent. Pasientfokus har omtrent samme andel i Kvalheims data, 0,5 %, som i våre data, 0,45 %.

De syv partiene som stilte lister i alle valgdistrikter, men ikke på forhånd var representert på Stortinget, ble angitt som kilde i 2,3 % av registreringene, mens vi med annen metodikk fant en andel på 2,0 %. Det er verdt å merke seg at Kvalheim peker på at «småpartiene» primært er oppført som kilde i nettsaker (nrk.no).

Når vi analyserer Kvalheims kildedata og sammenholder disse med valgresultatet, finner vi en svært høy samvariasjon. Korrelasjonskoeffisienten er 0,96 ($p = 3,7 \times 10^{-14}$), hvilket indikerer at rent statistisk kan NRKs kildebruk forklare hele 92 % av valgresultatet. Selv når vi lar alle andre partier enn stortingspartiene kun være representert som en enhet, er det svært høy samvariasjon, $R = 0,92$. Utføres analysen med kun de 16 partiene som stilte lister i alle fylker, er korrelasjonskoeffisienten 0,95, og gjentas den med kun de 14 partiene av disse med lavest kildebruk, er korrelasjonskoeffisienten 0,91 ($p < 0,00001$). *Det er, uansett hvordan man analyserer dataene, en svært høy samvariasjon mellom NRKs kildebruk de siste fire ukene før valget og valgresultatet.*

Dette gir grunnlag for å stille spørsmål om det egentlig var NRK som avgjorde stortingsvalget gjennom påvirkning av velgerne? I stor grad har NRK selv gitt et svar på

hvilken innflytelse NRKs valgsendinger hadde. I det samme møte i Kringkastingsrådet viste NRK en spørreundersøkelse gjennomført ved stortingsvalget. Spørsmålet som ble stilt var: «Alt i alt, hvilket mediehus har du mest tillit til når det gjelder dekning av valg og politisk journalistikk?» Samlet sett svarte 57 % av respondentene at de hadde mest tillit til NRK. De andre mediehusene som TV2, Aftenposten, VG og Dagbladet hadde høyest tillit hos 7 %, 7 %, 2 % og 1 %. 19 % svarte «Vet ikke». Blant de yngste velgerne, de mellom 18 og 29 år, hadde NRK enda høyere tillit, 63 %.

I spørreundersøkelsen ble det også stilt spørsmål om respondentene hadde brukt valgomat. 73 % oppga å ha brukt valgomat(er), og blant disse hadde 79 % totalt, og 88 % av de under 30 år, brukt NRKs valgomat.

NRKs Knut Magnus Berge klargjorde hvordan NRK tolker sitt ansvar ved valg: «Den oppgaven vi har i valg: å sørge for at de som stiller til valg kommer til orde; når frem til befolkningen med sitt budskap.» Overraskende nok, etter vår mening, gir han inntrykk av at NRK har lyktes med sitt oppdrag. Hvordan kan det stemme når 7 riksdekkende partier nesten ikke kom til orde i det hele tatt i NRK?

I diskusjonen i Kringkastingsrådet etter presentasjonen var rådets medlemmer godt fornøyd med NRKs dekning av valgkampen, og medlemmene la særlig vekt på at det hadde vært en balanse mellom blokkene av stortingspartier. Den lave andelen av kilder fra partiene som ikke på forhånd var representert på Stortinget, ble ikke nevnt, omtalt eller problematisert i rådets diskusjon. Var de over hodet klar over dette demokratiske underskuddet?

Samvariasjon, korrelasjon, viser ikke nødvendigvis en årsakssammenheng. Det er imidlertid grunn til å tro at det er en årsakssammenheng når velgernes tillit til NRK er langt større enn for alle andre mediehus til sammen og samvariasjonen, slik som i vår analyse, er svært høy.

Slik vi tolker informasjonen, var NRKs valg av hvilken informasjon de ga velgerne avgjørende for utfallet av valget. Særlig NRKs valg av kun å synliggjøre stortingspartiene

har trolig hatt stor betydning for oppslutningen til partiene som ikke var representert på Stortinget.

NRKs praksis endret seg fra 1980-tallet hvor alle partier var inkludert i partilederdebatte. Da fikk alle partier synliggjøre sine budskap. Har denne endringen skapt det demokratiske underskuddet mange partier og velgere opplevde i 2021?

De utenomparlamentariske partiene iverksatte utallige forsøk på å komme i dialog med NRK i 2021. De var mange, iherdige og gjentatte – utført av garvede journalister og av engasjerte, velformulerte politiske debattanter. NRK lot seg i liten grad åpne til å vise velgerne hva partiene sto for. Dette handler heller ikke om at de ekskluderte partiene har manglet relevant politikk for å delta i debattene. NRK opplevdes som hermetisk lukket for alle andre enn partier med stortingsmakt.

Medietilsynets vurderinger av NRKs samfunnsoppdrag

Vi har henvendt oss til Medietilsynet med spørsmål om hvilke lover og forskrifter som gir rammer for NRK dekning av valgkamper. Bakgrunnen for spørsmålet var at vi ikke kunne finne noe i Kringkastingsloven som sikret en bred og balansert valgdekning i tråd med de krav som stilles fra OSSE for å gjennomføre demokratiske valg. Kringkastingsloven er fra 1992 og forskriften til loven er fra 1997. Det er i denne perioden NRK møter en økende konkurranse. Det er imidlertid intet i lov og forskrift som sikrer at NRKs valgdekning er **balansert og rettferdig**. Medietilsynet viste til NRK-plakaten og § 27 som er vist under sammen to generelle paragrafer i NRK-plakaten om NRKs rolle for å sikre demokratiske prosesser.⁷ Vi vil påpeke at NRK-plakaten er deler av vedtektene til aksjeselskapet NRK da NRK ble statlig aksjeselskap i 1996. NRK-plakaten har ikke rang som norsk lov. Vi vil særlig synliggjøre tre av paragrafene i NRK-plakaten. Vi mener NRK i sin valgkampdekning av stortingsvalget i 2021 brøt alle tre:

§ 12 NRK skal ha som formål å oppfylle demokratiske, sosiale og kulturelle behov i samfunnet.

§ 13 NRK skal ivareta ytringsfrihet og ytringsvilkår for borgerne. NRK skal være redaksjonelt uavhengig og være balansert over tid. NRK skal bidra til å fremme den

offentlige samtalen og medvirke til at hele befolkningen får tilstrekkelig informasjon til å kunne være aktivt med i demokratiske prosesser.

§ 27 NRK skal ha en bred og balansert dekning av politiske valg. Samtlige partier og lister over en viss størrelse omtales normalt i den redaksjonelle valgdekningen.

I sin tilsynsrapport for NRK for 2021 konkluderer Medietilsynet;

«Politiske val er ein av dei viktigaste prosessane i eit velfungerande demokrati, og tilgangen til påliteleg og uavhengig informasjon er ein føresetnad for at borgarane skal kunne danne seg ei meining og gjere opplyste val. I politiske val blir det stilt særskilde krav til NRK om å ha ei brei og balansert dekning, og til at alle parti over ein viss storleik skal bli omtalte, jf. vedtektene § 26. NRK hadde brei og grundig dekning av valkampen og stortings- og sametingsvala i 2021. Gjennom valdekninga bidrar NRK til å oppfylle det overordna kravet om å medverke til at befolkninga får tilstrekkeleg informasjon til å kunne vere aktivt med i demokratiske prosessar.»⁸

Vi mener NRKs og Medietilsynets tolkning av paragrafen er feil. Menes det «samtlige partier» og «lister over en viss størrelse» eller mener man «partier over en viss størrelse» og «lister over en viss størrelse»? Vi mener ordet «samtlige» gir svaret. Hvis det dreide seg kun om partier over «en viss størrelse», ville det være meningsløst å velge ordet «samtlige».

Hva som er «en viss størrelse», er også svært uklart. Ved å velge oppslutning enten ved meningsmålinger eller ved valgoppslutning er det jo garantert at partiene utenfor Stortinget ikke vil komme i betraktning – rett og slett ved at NRK og andre medier gjør disse partiene usynlige og irrelevante for velgerne. Hadde det derimot dreid seg om hvorvidt partiene stilte lister i alle valgdistrikt eller i nesten alle valgdistrikt, hadde jo vurderingen blitt en helt annen.

Det er også grunn til å merke seg NRKs påstand om at det er aktualitet som skal ligge til grunn for synlighet. Da Helsepartiet var det helt opplagte valget som debattant da NRK inviterte til debatt i Dagsnytt 18 den 11. august 2021 på grunnlag av oppslag i Bergens Tidende samme dag, valgte NRK bevisst å unngå Helsepartiet. NRK viste da ved sin

adferd at aktualitet likevel ikke hadde noen betydning. Vår opplevelse var at det var et mål for NRK å gjøre partiene utenfor Stortinget usynlige, uavhengig av om deres politikk var viktig nok til å skape debatt eller ikke.

I en gjennomgang av NRKs allmennkrinkasterolle i 2021 er det ikke nevnt noe spesifikt om valgdekningen i den 350 sider lange rapporten som har tittelen «NRKs bidrag til mediemangfoldet» og omhandler valgåret 2021.⁹ Det er imidlertid synliggjort hvem som er kilder i ulike politisk rettede programmer. Her skilles det kun mellom posisjonspolitikere og opposisjonspolitikere. Det er åpenbart ut fra sammenhengen at det er opposisjonen på Stortinget som her er inkludert. Det synes å være en blindsonesone for Medietilsynet (og NRK) at det eksisterer en betydelig opposisjon utenfor Stortinget. I rapporten heter det: «NRK forteller at debattsendingene, i større grad enn nyhetssendingene, har kilder som sitter i maktposisjoner. Videre beskrives det at myndighetspersoner stiller opp og gjerne vil delta i NRKs debattprogrammer fordi NRKs flater oppleves som viktige fellesarenaer for det offentlige ordskiftet i Norge. Dette gjenspeiler seg i analysen. Mens maktelitekilder utgjør 52 prosent av kildene i Dagsrevyen 21, utgjør den samme kildegruppen 75 prosent i Politisk kvarter.»

Gjennom det norske lovverket, i reguleringer og ad partiportalen, er det udiskutabelt at det norske demokratiet åpner for stiftelse av nye partier. Det skulle også bare mangle i et demokrati. Å stifte parti er en relevant og demokratisk måte å delta i samfunnsdebatten. At det i Norge - i strid med OSSEs regelverk - ikke er mulig å stille til valg som en uavhengig borger, men kun gjennom et parti eller liste, er et demokratisk hinder. At man så etter å ha bygget og utviklet et nasjonalt parti blir nektet tilgang til den offentlige debatten av vårt viktigste, og statlige eide medium, NRK, til tross for å ha nådd frem i nyhetsbildet, gjør at vi finner vi grunn til å stille spørsmål ved vårt demokrati.

Heller ikke i Danmark inneholder valglov eller andre lover en plikt for mediene til å gi partiene som stiller til valg likeverdig synlighet. Men på samme måte som i Norge er det dekket i DRs regelverk. Det er imidlertid svært interessant å se forskjellen i formulering mellom NRKs regelverk og den aktuelle paragrafen i DRs etiske regler, kapittel 18:

«DR skal sikre, at den bredest mulige del af befolkningen får mulighed for at stifte bekendtskab med de forskellige partier og holdninger.

DR skal både præsentere de forskellige holdninger og efterprøve dem ved journalistisk granskning. Ved folkeafstemninger gælder alsidighedsforpligtelsen først og fremmest i forbindelse med afstemningstemaet.

Når der er udskrevet folketingsvalg, udgår eventuelle særudsendelser fra partiernes landsmøder. Ved folkeafstemninger, EU- og kommunalvalg sker det fra tre uger før valgdagen. DRs øvrige valgdækning foregår efter sædvanlige redaktionelle kriterier.

Der skal udvises særlig opmærksomhed, hvis kandidaterne optræder i DRs flade under en valgkamp, fx i reportage-, underholdnings- eller livsstilsprogrammer.

Valgkampsperioden defineres som 3 uger før valgdagen. Valget til EU-parlamentet har normalt en længere valgkampsperiode og her gælder en tilsvarende længere opmærksomhedsperiode.»

Det er interessant at fokus hos DR ligger på befolkningens mulighed til å få informasjon om alternativene mens dette perspektivet mangler i NRKs § 27.

Har NRKs finansieringsmodell betydning for valgresultatet?

Så hvorfor har denne endringen skjedd i NRK fra 1980 og frem til i dag? Vi har tillatt oss å gjøre forsøk på å gi noen mulige svar. Vi tror endringene delvis skyldes NRKs tilpassing til endret lovverk for radio- og fjernsynssendinger. De første endringene kom i 1981 hvor nytt lovverk åpnet for lokale radiostasjoner. Gradvis har NRK møtt større og større konkurranse i eteren. Særlig etter Stortingets vedtak i 1990 om opprettelse av en reklamefinansiert og konkurrerende fjernsynskanal har NRKs betingelser endret seg. Fra å ha hatt monopol på kringkasting er nå NRK i en konkurranse om lyttere, seere og lesere.

Til forskjell fra sine reklamefinansierte konkurrenter er NRK nærmest totalt avhengig av Stortingets årlige statsstøtte vedtatt i statsbudsjettet. Det betyr samtidig at NRK har

klare interesser av å sikre seg politikere på Stortinget som vil garantere for NRKs finansiering. Samtidig er det ikke unaturlig å tenke at politikerne på Stortinget ser fordelene ved at NRK har en praksis som utelukker mulige velger-konkurrenter ved stortingsvalget. Gjenvalg til Stortinget fremstår som en viktig ambisjon for mange stortingspolitikere. **Hele 80 % av stortingspolitikere som ønsket gjenvalg i 2021, ble gjenvalgt.**

Selv om NRK har vært helt avhengige av Stortinget i fastsettelsen av kringkastingsskatten, er avhengigheten til Stortinget blir enda klarere etter at lisensskatten ble avviklet, og NRK fra 1. januar 2020 ble finansiert over statsbudsjettet. Ifølge Medietilsynets rapport for 2020 var det da gjort vedtak om å videreføre statsstøtten til NRK på samme nivå i perioden 2020 til 2022.¹⁰

Helt på tampen av 2020 vedtok Stortinget Mediestøtteloven. Loven ble gjeldende fra 1. januar i valgåret 2021.¹¹ Den viktigste paragrafen i denne sammenheng er § 3:

«Fireårige styringssignal for mediestøtten

Regjeringen skal foreslå faste, langsiktige økonomiske rammer for NRK og de direkte tilskuddsordningene for mediestøtte gjennom fireårige styringssignaler. Forslag til styringssignal legges frem for Stortinget i en budsjettproposisjon året etter stortingsvalg.»

Stortinget har med andre ord sørget for at det er en tett kobling mellom valgresultatet og de fireårige rammene for statsstøtten til NRK. I forarbeidet til loven legges det særlig vekt på at loven skal sikre NRK en stor grad av forutsigbarhet uavhengig av politiske endringer.¹² Det er i denne sammenhengen et paradoks at Mediestøtteloven skal sikre medienes og særlig NRKs uavhengighet. Det betyr at Stortinget har overlatt til NRK hvordan valgkamper skal dekkes. På denne måten har Stortinget abdisert i sin plikt til å sikre demokratiske valg hvor det er en forutsetning at velgerne blir informert om alle alternativer i statlig eide media. Har Stortinget tatt dette valget i forvisning om at NRK vil sørge for deres gjenvalg?

Vi mener man i denne sammenheng må huske på at NRK er et aksjeselskap. Og for aksjeselskap er det først og fremst bunnlinjen som teller. Med den tette koblingen mellom utfallet av stortingsvalget og fireårsplanen for finansiering av NRK slik den er vedtatt i mediestøtteloven, er det mulig å tenke seg at NRK vil se det som nyttig å legge til rette for gjenvalg av de politikere som vil sikre NRKs budsjett. Etter vår mening gir Stortinget også på denne måten et signal til NRK: At NRK har stor innflytelse på sin økonomi gjennom å påvirke hvem som blir valgt i stortingsvalget.

Det er særlig de største partiene, de to «styringspartiene» Høyre og Arbeiderpartiet, som har nytt godt av den praksis NRK har hatt de siste årene. Vi vet at vi ikke er alene om å se de sammenhengene vi har vist i denne artikkelen. Da blir et åpenbart spørsmål hvorfor de mindre partiene på Stortinget aksepterer denne skjevfordeling gjennom valgkampen. Vi tillater oss å spekulere.

Alle partier på Stortinget vil være interessert i å holde nye partier utenfor Stortinget. Slik sett vil det for de mindre partiene på Stortinget være risikabelt å klage på dagens NRK-praksis. Det ville kunne skape en langt videre debatt om hvorvidt denne praksisen er i tråd med det som forventes i et demokrati. Risikoen vil være en debatt hvor også partiene utenfor Stortinget krever synlighet i NRKs valgkampdekning. Da er det for de små stortingspartiene bedre å kjempe om oppmerksomhet blant de utvalgte og slippe nye konkurrenter. Det har oppstått et «politisk Nash ekvilibrium» hvor risikoen for å tape oppslutning ved å protestere er større en mulig gevinst ved å utfordre systemet.¹³

Vi vil mene at det har utviklet seg en praksis hvor NRK har signalisert til Stortinget at de har evne til og nytte av å sørge for en politisk stabilitet gjennom å holde partier som ikke allerede er på Stortinget, utenfor. På samme måte har Stortinget signalisert gjennom mediestøtteloven at NRKs langsiktige finansiering er tett knyttet til resultatet av stortingsvalget. Hva har denne praksisen til felles med korrupsjon? Straffelovens § 389 slår fast at påvirkningshandel som definerer korrupsjon er dersom man «for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag, eller gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag.»

NRK har hatt god uttelling slik vi kan forstå. Ifølge Medietilsynets rapporter var statsstøtten til NRK for 2021 på 5,272 milliarder kroner. I statsbudsjettet for 2025 er NRK tilgodesett med 7,49 milliarder kroner, en økning på 42 %. Til sammenligning ville en forventet 19 % økning hvis konsumprisindeksen ble lagt til grunn, og dersom bevilgningen skulle ha samme vekst som gjennomsnittet av andre poster på statsbudsjettet, ville økningen vært på 33 %.

Fremskrittspartiet vil selge NRK

Det synes som NRK har et godt grep om stortingspolitikere og deres villighet til å sikre finansieringen av NRK. Noen politikere har likevel vært ute i media og signalisert at de ønsker å avvikle statsstøtten til NRK. Stortingsrepresentant Silje Hjemdal fra Fremskrittspartiet annonserte i slutten av desember 2024 at Fremskrittspartiet vil foreslå å selge NRK slik at staten kan spare 7 – 8 milliarder kroner ved å avvikle statsstøtten til NRK. Og allerede 8. januar 2025 la Fremskrittspartiet frem forslag i Stortinget om salg av NRK.¹⁵

Det er neppe tilfeldig at det er Fremskrittspartiet som fremmer dette standpunktet. En liten tilleggsanalyse kan vise hva som kan være Fremskrittspartiets motiver. Hvis vi tenker at partienes forventning til NRK er at partiets representasjon på Stortinget forut for valget skal danne grunnlag for NRKs kildebruk, kan vi lage en enkel modell for å vurdere om forventningene blir oppfylt. Ved å lage en brøk mellom «Andelen av kildebruk» (registrert av UiS) og valgresultatet ved valget i 2017 med en liten korreksjon, vil verdien 1,0 vise en kildebruk svarende til valgresultatet ved stortingsvalget i 2017. Grunnlagstallene har vært tilgjengelige for alle siden 2021, og det er naturlig at partiene har vurdert sitt gjennomslag hos NRK. Det stortingspartiet som kommer klart dårligst ut, med en ratio på 0,60, er Fremskrittspartiet.

I den andre enden av skalaen, med høyere andel kildebruk enn forventet ut fra modellen, finner vi MDG, Rødt og SV med henholdsvis 2,46, 1,96 og 1,74. Det er på denne bakgrunnen ikke overraskende at Fremskrittspartiet fremmer sitt forslag om salg av NRK ved starten av valgåret 2025.

Det kan bli interessant å følge med på hvordan NRK vil møte denne utfordringen. Allerede før det var gått en uke ble Fremskrittspartiets leder Sylvi Listhaug invitert til statsministerduell mot statsminister Støre i programmet «Debatten».¹⁶ Selv om det er et påfallende sammentreff, er det vanskelig å påstå at statsministerduellen har en sammenheng med Fremskrittspartiets forslag om å selge NRK.

Det er ikke bare NRK som mottar statsstøtte. Det gjør også en rekke andre medier. Slik sett er det et gjensidig avhengighetsforhold mellom politikere og mediene / journalister. Politikerne er avhengig av journalistene for å få synlighet og presentert seg og sine saker for velgerne. På den andre siden er journalistene avhengige av at politikerne sikrer pressestøtten og annen mediestøtte.

Journalistene Jørgen Gilbrandt og Steinar Suvatne, som har skrevet boken «Partiet», ble intervjuet i podkasten til Wolfgang Wee. (Episode 21. november 2024.) Også her kommer det klart frem at det er et svært kameratslige forhold mellom norske politikere og norske journalister. I Danmark og Sverige, forteller de, er det langt større avstand mellom politikere og journalister. Dette er et kjent fenomen, men den debatten har ikke blitt reist på lenge i Norge. Har NRK og stortingspolitikere også her felles agenda i å la temaet ligge urørt?

Norge innfrir ikke OSSEs krav

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) gjennomfører observasjoner av valg og lager vurderinger av om valgene blir gjennomført i tråd med den demokratiske standarden som forventes av OSSE.

OSSE starter normalt med å lage en rapport i forkant av et valg for å undersøke om forutsetningene for å kunne gjennomføre et rettferdig og demokratisk valg er til stede. Også i forkant av stortingsvalget i 2021 utarbeidet OSSE en slik rapport.¹⁷ Rapporten er utarbeidet etter informasjon fra blant annet utenriksdepartementet, NRK og en rekke stortingspolitikere. Det interessante med denne rapporten er at det kun nevnes de ni stortingspartiene. Partiene som står utenfor Stortinget, er ikke intervjuet og ikke nevnt.

De er ikke-eksisterende i rapporten. Som om de ikke angår velgerne.

Alle som er intervjuet, uttrykte stor tillit til valgsystemet. NRK, hvor blant annet etikkssjef Per Arne Kalbakk er intervjuet, hevdet at «alle partier får presentert sine standpunkter». En tydeligere underminering av nye, demokratiske røster og den utenfor-parlamentariske opposisjonen i Norge skal man lete lenge etter.

OSSE slår i rapporten fast at Kringkastingsloven sikrer bred og balansert dekning av valgkampen. Etter vår vurdering er det intet i Kringkastingsloven som eksplisitt tilsier at NRK må sikre en bred og balansert dekning av valgkampen. Men det demokratiske samfunnsoppdraget som ligger til grunn for et 100 % statlig eid NRK eksplisitt uttrykt i NRK-plakaten, og det forhold at skattebetalerne finansierer NRKs drift, tilsier at velgerne må bli informert om alle alternativer ved stortingsvalg.

Politikerne som ble intervjuet, ga uttrykk for at de ikke møter noen hindringer i å formidle sitt budskap til velgerne. Ifølge OSSE har politikerne, som OSSE snakket med, stor tillit til den redaksjonelle balansen og profesjonaliteten til kringkastingsmediene i deres dekning av valgkampen.

Medietilsynet ble også kontaktet av OSSE og skal ha gitt uttrykk for at kringkastingsmediene ga en bred og balansert dekning av partiene i valgkampen. OSSEs informanter ga uttrykk for at det ikke var behov for at OSSE skulle sende valgobservatører for å følge med på valget i Norge. Konklusjonen i OSSEs rapport ble derfor at det ikke var behov for å overvåke stortingsvalget i Norge og det var heller ingen valgobservatører til stede ved valget.

Det er grunn til å stille spørsmål ved hvordan OSSE kan gjennomføre en så slett jobb. Kun stortingspartiene ble kontaktet og ble presentert. Ingen personer fra partier utenfor Stortinget er intervjuet. Dette i kontrast til andre av OSSEs rapporter, der opposisjonen som ikke er representert i parlamentene, blir kontaktet og intervjuet. I disse rapportene er opposisjonens tilgang / mangel på tilgang til mediene belyst. I Norge får man i rapporten inntrykk av at det ikke eksisterer en opposisjon utenfor Stortinget.

Vi stiller spørsmålet: Er OSSE feilinformert av norske myndigheter eller har OSSE selv utelatt denne informasjonen?

Stortingets mangler

Det er ikke bare i OSSEs rapport at det er fravær av andre partier enn stortingspartiene. Også i **Stortingets informasjon til velgerne** om det forestående valget i 2021 ble det kun gitt informasjon om de ni stortingspartiene. Stortinget hadde egen valginformasjon til nye landsmenn og til skolelever. Også i denne valginformasjonen var alle andre partier enn stortingspartiene utelatt.

Den samme ekskluderingen av partiene utenfor Stortinget var også gjeldende i Utdanningsdirektoratets informasjon til videregående skoler om hvilke partier som fikk delta i debatter ved skolevalgene. **Direktoratet anbefalte at kun de ni stortingspartiene fikk delta i skoledebattene.** Helsepartiet sendte klage til Riksvalgstyret og klaget på forskjellsbehandlingen av partiene forut for stortingsvalget. Klagen ble avvist da forholdene det ble klaget på ikke var en del av valgloven.¹⁸

NRKs «likebehandling»

Dagsnytt 18 på valgdagen 13. september 2021 hadde en diskusjon om valgsystemets betydning for valgresultatet. Programleder Sverre Tom Radøy åpnet sekvensen med «Stemmer teller, men valgsystemet er med på å avgjøre i dag». Førsteamanuensis i statsvitenskap ved Universitetet i Sørøst-Norge, Dag Einar Thorsen, fortalte at dersom Norge hadde hatt et valgsystem som i Nederland, ville Helsepartiet, Partiet De Kristne og Pensjonistpartiet vært representert på Stortinget ut fra valgresultatet i 2017.¹⁹ Hadde Norge, derimot, hatt et valgsystem som i Tyskland, med en sperregrense på 5 %, ville kun fem partier vært representert på Stortinget i perioden 2017-2021.

På spørsmål fra programleder om hvorfor det er så stor forskjell mellom valgsystemene fra land til land svarer Thorsen at det dels er historiske grunner til forskjellene, men han påpeker at *det er partiene som allerede er representert i parlamentene, hos oss Stortinget, som vil bestemme hvordan den neste valgordningen skal se ut.* Han konkluderer med at «som regel velger partiene det de tror vil lønne seg for dem».

Det er også interessant at det i denne sekvensen blir diskutert hvorfor det ikke drives valgkamp på valgdagen og at NRK ikke har politiske saker på dagsorden denne dagen. NRKs kommentator Magnus Takvam fremhever at NRK har et særlig ansvar: «NRK har en spesiell rolle. De skal behandle alle likt». Vi måpte da vi hørte dette – for til tross for fulle valglister landet rundt, et solid, årelangt politisk arbeid, fullt ut dekkende politiske programmer, samvittighetsfull etterlevelse av lover, rapporteringer og medlemslister i tusentall – var sju riksdekkende partier likevel ikke en del av NRKs «alle». NRKs rettferdighet omfattet bare de mektige stortingspartiene.

Hvilke Innvendinger har vi møtt til vår analyse og konklusjon?

I samtaler om resultatene av våre undersøkelser, som viser en sterk statistisk sammenheng mellom den oppmerksomhet NRK viste partiene og valgresultatet, har vi møtt innvendingen om at velgerne har mulighet til å finne informasjon om partiene på Internett og i sosiale medier. Og hva med de andre mediekanalene, de har vel også betydning?

Vårt svar er at NRK både er dominerende og definerende. Dominerende i kraft av antall kanaler og antall lyttere / seere / lesere. Også dominerende ved at 70 % av dem som oppga hvilket mediehus de hadde mest tillit til, svarte NRK i NRKs egen undersøkelse. Ved å ha en så stor tillit i befolkningen har NRK en svært stor innflytelse over velgernes adferd.

Ved sin dominans er NRK også definerende. For eksempel unnlater NRK å vise alle partier på en likeverdig måte i valgomaten, partiene utenfor Stortinget er nærmest usynlige. Dette blir da også den måten de andre mediehusene legger opp sine valgomater. Ved å gjøre partiene utenfor Stortinget usynlige for velgerne defineres partiene som irrelevante, og media og valgforskere fremmer på en slik bakgrunn et narrativ om at velgerne kaster bort sin stemme ved å stemme på partiene utenfor Stortinget. Flere oppslag i media med dette narrative responderte vi på i løpet av valgkampen før valget i 2021.^{20, 21}

Hvis det var slik at NRK ikke var totalt dominerende og definerende, da burde ett eller flere av de 16 partiene som ikke var representert på Stortinget, ha lykket med et valgresultat som avvek fra de andre partiene. Men slik var det ikke. Ingen av disse partiene lyktes med å oppnå et valgresultat som var klart bedre enn det som var forventet ut fra den oppmerksomheten NRK ga dem. At ingen greier et valgresultat som avviker fra sammenhengen mellom oppmerksomhet fra NRK og valgresultatet, slik vi viser det, støtter at vår analyse ikke bare viser en statistisk sammenheng, men også en årsakssammenheng.

En annen innvending vi opplever er at det vil være umulig å gjennomføre en partilederdebatt med alle partiene fordi det er blitt så mange partier. Vi kan forstå at dette er blitt en utfordring. Men det var ikke slik den gang NRK la om sin praksis til kun å inkludere stortingspartiene. Ved partilederdebattene fra 1985 til og frem 2017 har det vært et økende antall partier som er blitt utelatt fra debatten, 3 i 2009, 7 i 2013 og 9 i 2017.

Det er grunn til å reflektere over hvorfor antallet partier er økende. Grunnen til å starte et nytt parti er misnøye med den politikken som presenteres av andre partier. Og de partiene man da forholder seg til, er stortingspartiene. Hadde alle partier blitt synliggjort for velgerne, er det mye mulig at mange velgere da ville ha funnet et parti de lettere kunne være enig med og da ikke se behovet for å starte et nytt parti. Vi tror det økende antallet nye partier reflekterer velgernes misnøye med stortingspartiene. Ved fylkestingsvalget i 2023 var det kun 50,5 % av de stemmeberettigede som stemte på stortingspartiene. I valgdirktoratets landsoversikt for fylkestingsvalget i 2023 er andre partier enn stortingspartiene gjort usynlige og puttet sammen i en gruppe som «Andre». «Andre» var det fjerde største partiet, og oppslutningen om andre har økt fra 2015 til 2019 og videre fra 2019 til 2023. Dette til tross for at media har kommunisert at partiene som grupperes som «Andre» er irrelevante og at velgerne kaster bort sin stemme ved å stemme på dem.

På bakgrunn av NRKs dominerende og sterkt definerende rolle mener vi derfor at det ikke bare er en statistisk sammenheng mellom den eksponering NRK gir partiene og valgresultatet, men at det høyst sannsynlig er en årsakssammenheng.

Ny valglov

Stortinget vedtok ny valglov 7. juni 2024 som vil gjelde fra stortingsvalget i 2025²².

Valgdirektoratet trekker særlig frem behovet for at velgerne skal ha tillit til valget:

«Forslaget til ny valglov inneholder flere tiltak som skal legge til rette for at velgerne kan ha tillit til valget og at valget skal gå rett for seg. Tillit blir blant annet løftet opp i formålsparagrafen. I tillegg foreslås det endringer i hvordan valget gjennomføres og åpenhet til opptelling av stemmesedler».²³

Den nye valgloven har avskaffet velgernes mulighet til å stryke kandidater på listen eller gi ekstrastemmer til kandidater på listen ved stortingsvalg. Velgerne stemmer kun på en ferdig oppsatt liste og har ingen innflytelse på personvalget. En slik ordning sikrer stortingsrepresentantenes mulighet til gjenvalg og reduserer velgernes innflytelse over valgresultatet. Vi synes det er verdt å merke seg at valgloven ikke inneholder noe om hvordan velgerne skal sikres en likeverdig informasjon om de alternativer de skal ha ved valget. Etter vår mening er dette en så sentral forutsetning for frie og demokratiske valg at det burde være inkludert i valgloven.

I Norge er det en allmenn oppfatning at vi har stor grad av ytringsfrihet. Vår erfaring er at politiske partier ved valg ikke har ytringsfrihet uten ytringsmulighet. Da har vi en klar demokratisk mangel.²⁴

Heller ikke kringkastingsloven inneholder krav til NRKs opptreden ved valg. Det eneste som fremkommer i loven om politisk formidling, er forbud mot politisk reklame i fjernsyn: «Kringkastere kan ikke sende reklame for livssyn eller politiske budskap i fjernsyn».²⁵

Etter vår mening bør NRKs samfunnsoppdrag formuleres klart i lovteksten, og inkludere alle deler av det norske demokratiet – inkludert muligheten til å danne nye, politiske partier.

OSSE har i forbindelse med endringer av Valgloven vært kritiske til at det i Norge ikke er mulig for en enkeltperson å stille til valg. Denne muligheten er en klar forutsetning for demokratiske valg etter OSSEs Københavnerklæring fra 1990.¹ I Norge kan man kun stille til valg gjennom politiske partier eller uavhengige lister med flere kandidater, med all den innsats og arbeid slike plattformer forutsetter. Etter vår vurdering finnes altså et brudd i Norge på punkt 7.5 i dette dokumentet.

Den nye Valgloven stiller også krav til nye partier og lister om at de må de må ha underskrifter fra en prosent av personene i manntallet i valgdistriktet for å kunne stille til valg. For at et nytt parti skal kunne stille liste i Oslo må de vedlegge 5.000 underskrifter fra personer som er stemmeberettiget i Oslo. *Skal et nytt parti stille liste i alle landets 19 valgdistrikter ved stortingsvalg, må de samlet sett vedlegge minst 39.000 underskrifter.*

Dette er i praksis å fjerne muligheten til å bygge opp nye demokratiske røster i Norge. Gjennom dette kravet i den nye Valgloven har Stortinget begrenset muligheten til å utfordre partiene som sitter med stortingsmakt. Dette er klart i strid med intensjonene i OSSEs Københavndokument.

Av ni underpunkter om valggjennomføring bryter Norge, etter vår mening, klart punkt 7.5 og 7.8. Det kan også diskuteres om Norge bryter punkt 7.6 og 7.7.

Stortinget valgte ved revisjon av Valgloven å opprettholde sperregrensen på 4 %. Det betyr rent teoretisk at Stortinget kan utelukke innflytelsen fra 150.000 stemmeberettigede (i praksis 120.000 ettersom ikke alle bruker stemmeretten).

Dersom den danske valgordningen hadde vært gjeldende i Norge, ville det både vært mulig å stille som enkeltkandidat uavhengig av liste, være mulig å stemme på enkeltpersoner innenfor partilistene og partier som får mer enn 2 %, ville bli representert på Stortinget. Da ville velgerne hatt større innflytelse over Stortingets sammensetning enn hva som gjelder nå.

Statsstøtte til politiske partier

I tillegg kommer at partiets oppslutning ved valget danner grunnlaget for utregning av partistøtte. *Ved å minimere oppslutningen til partiene utenfor Stortinget vil disse partiene ha svært begrensede økonomiske ressurser til å drive valgkamp ved neste valg.* Det er vår erfaring at velgerne i liten grad var informert om at de sammen med stemmeseddelen ga vel 400 kr til partiet de stemte på. (For 2025 er satsen 117,79 kr per stemme.)

Ny instruks fra Stortinget?

For valgkampen 2025 bør Stortinget instruere alle offentlige myndigheter om at all informasjon fra offentlig myndighet skal inkludere en likeverdig presentasjon av alle partier/lister. I tillegg bør NRK i særdeleshet synliggjøre *alle partier* på en rimelig likeverdig måte ved valgkampen i 2025.

Det nytter ikke å inkludere «tillit» i formålsparagrafen i Valgloven når Stortinget i realiteten viser at de ikke har tillit til velgerne. Hvordan kan vi da ha tillit til Stortinget?

Media og valgdirektoratet bør også endre sin praksis med kun å inkludere stortingspartiene i meningsmålinger og valgoppsummeringer. Dagens praksis er å usynliggjøre partiene som ikke er representert på Stortinget.²⁶ For eksempel har Valgdirektoratet i sin landsoversikt av fylkestingsvalget i 2023 kun listet opp stortingspartiene og samlet resten av partiene og listene som «Andre».²⁷ «Andre» utgjorde 9,8 % av stemmene og var det fjerde største partiet. Disse har Valgdirektoratet valgt å fjerne fra historien.

Vi mener det er urovekkende at Norge ikke har iverksatt anbefalingene fra OSSE. Det burde være et minstekrav for et land som ønsker å fremstå som et eksempel på et levende demokrati. Dersom Stortinget ønsker folkets tillit må Stortinget gjøre seg fortjent til det, og snarest åpne opp og legge til rette for en åpen og rettferdig valgkamp. Spesielt gjennom rikskanalen NRK.

Konklusjon

Tallene dokumenterer at det for stortingsvalget i 2021 var en svært klar sammenheng mellom synligheten i NRK og valgresultatet. NRK begrenset synligheten av partier som ikke var representert på Stortinget, og på denne måten var det NRK, mer enn velgerne, som avgjorde valgresultatet.

I Danmark, derimot, var det ved Folketingsvalget i 2022 ingen sammenheng mellom synlighet i DR og valgresultatet. Alle partier var mer likeverdig inkludert. Vår konklusjon er at DR synliggjorde partiene tilstrekkelig for velgerne til at det var velgerne, og ikke DR, som avgjorde valgresultatet.

Vi utfordrer både NRK, Stortinget og andre medier til å ta en kritisk debatt om NRKs rolle ved stortingsvalget i 2025. I en tid hvor demokratiet er under hardt press, bør NRK og andre medier se kritisk på NRKs rolle og i hvilken retning dette Norges demokrati-lokomotiv trekker landet, befolkningen og utviklingen.

Referanser

1. DOCUMENT OF THE COPENHAGEN MEETING OF THE CONFERENCE ON THE HUMAN DIMENSION OF THE CSCE (§7.8) chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.osce.org/files/f/documents/7/3/19113.pdf
2. Existing Commitments for Democratic Elections in OSCE Participating States, a Progress Report. <https://www.osce.org/odihr/elections/42930>
3. International Standards and Commitments on the Right to Democratic Elections: A Practical Reference Guide to Democratic Elections Best Practice OSCE/ODIHR Draft Paper, 8 November 2002G. MEDIA ACCESS AND PROTECTION OF FREEDOM OF SPEECH AND EXPRESSION IN ELECTORAL CAMPAIGNS s. 17 - chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.osce.org/files/f/documents/9/3/16859.pdf
4. Kringkastingsrådets møte tirsdag 23/11-2021
<https://tv.nrk.no/serie/kringkastingsraadet/202111/AINF00000721/avspiller>
5. Undergraver NRK demokratiet? NRK Ytring 10/9-2021. Erik Hexeberg.
https://www.nrk.no/ytring/undergraver-nrk-demokratiet_-1.15644684

6. Din stemme. Episode 8. september 2021. [Valg 2021 - NRK TV](#)
7. Vedtekter og NRK-plakaten. <https://info.nrk.no/vedtekter/?l3v4rkr9ty8>
8. Allmennkringkastingsrapporten for 2021. Delrapport om NRK. [220604_allmennkringkasting_nrk_2021.pdf](#)
9. NRKs bidrag til mediemangfoldet.
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/utredninger-pa-oppdrag-fra-andre/nrks-bidrag-til-mediemangfoldet-2021/211129_2021_nrk-rapporten_komplett_web.pdf
10. Allmennkringkastingsrapporten for 2020. Delrapport om NRK.
<https://www.medietilsynet.no/fakta/rapporter/webrapporter/allmennkringkastingsrapporten-for-nrk-2020/>
11. Mediestøtteloven. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-12-18-153>
12. Lov om økonomisk støtte til mediene (mediestøtteloven) [Prop. 138 L \(2019–2020\)](#)
13. Nash ekvilibrium. https://en.wikipedia.org/wiki/Nash_equilibrium
14. Straffeloven. § 389 Påvirkningshandel. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-15#%C2%A7372
15. Representantforslag om å splitte opp og selge NRK. Representantforslag 42 S (2024 -2025) fra Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2024-2025/dok8-202425-042s/>
16. Statsministerduell i «Debatten»: Vil bore etter olje i 100 år til. 14. januar 2025.
https://www.nrk.no/norge/statsministerduell-i-debatten_-hvor-lenge-skal-norge-bore-etter-olje_-1.17206319
17. Norway, Parliamentary Elections, 13 September 2021: Needs Assessment Mission Report. 25. August 2021. <https://www.osce.org/odihr/elections/norway/496369>
18. De klaget på valget – men vant ikke frem. VG 2. oktober 2021.
<https://www.vg.no/nyheter/i/g6zk09/de-klaget-paa-valget-men-vant-ikke-frem>
19. Dagsnytt 18. 13. september 2021. <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/sesong/202109/episode/NNFA56091321>
20. Alle partier starter i det små, eller har du glemt MDG, Stavrum? Nettavisen 15. juli 2021. Erik Hexeberg. <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/alle-partier-starter-i-det-sma-eller-har-du-glemt-mdg-stavrum/o/5-95-263902>
21. Hvem kaster bort sin stemme? Agderposten 30. august 2021. Erik Hexeberg.
<https://www.agderposten.no/meninger/i/y61rKa/hvem-kaster-bort-sin-stemme>
22. Vedtak til lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven). Stortinget 7. juni 2023. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2022-2023/vedtak-202223-096/>
23. Forslag til ny valglov. Valgdirektoratet 24. mai 2024. <https://www.valg.no/aktuelt/siste-nytt/forslag-til-ny-valglov/>
24. Trenger vi allerede en ny ytringsfrihetskommisjon? Erik Hexeberg og Lise Askvik.
<https://www.morgenbladet.no/ideer/debatt/2022/12/23/ytringsfrihetskommisjonens-blindsone/>
25. Kringkastingsloven. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-127>
26. Er NRK en trussel mot demokratiet? NRK Ytring 21/9-2023. Erik Hexeberg.
https://www.nrk.no/ytring/er-nrk-en-trussel-mot-demokratiet_-1.16562065
27. Valgdirektoratet – Landsoversikt fylkestingsvalg 2023. (Lest 2/2-2025)
<https://valgresultat.no/valg/2023/fy>

